

บทที่ ๔

สรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และวิเคราะห์วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาได้ข้อสรุปว่า

๑) แนวความคิดเรื่องครอบครัวและความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การสร้างครอบครัวมีอยู่ ๒ ช่วง คือ (๑) จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวในยุคแรกของมนุษย์นั้นเกิดจากความใกล้ชิดแล้วนำไปสู่ความพึงพอใจในทางอารมณ์ ต่อมาก่อให้เกิดการสร้างครอบครัวขึ้นตามลำดับ (๒) การสร้างครอบครัวเกิดจากความรักและความใกล้ชิดด้วยอำนาจเก่ากรรมที่เคยเป็นสามีภรรยาและกรรมใหม่ในปัจจุบันที่เกิดจากความใกล้ชิดความเห็นอกเห็นใจและบริบททางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดให้หญิงชายต้องแต่งงานเพื่อให้กำเนิดบุตรชาย ส่วนความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้นมีอยู่ด้วยกัน ๒ ลักษณะ/ประเภทคือ ความรุนแรงทางด้านร่างกายและจิตใจ มีลักษณะอาการที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เป็นไปตามสัญชาตญาณการเอาตัวรอดของสัตว์ทุกชนิด กรณีตัวอย่างครอบครัวนางกุนทลเกสี เป็นต้น ส่วนความรุนแรงทางตรงที่กระทำต่อบุคคลจัดเป็นความรุนแรงที่เกิดจากอารมณ์หึงหวง หรืออารมณ์โลภะ โดยแสดงออกหลายลักษณะ เช่น การฆ่า การทำร้ายร่างกายและจิตใจด้วยการกระทำทางกายและวาจาเป็นสำคัญ เช่นกรณีตัวอย่างครอบครัวนางยักษิณี เป็นต้น เพราะมาจากสาเหตุความรักด้วยอำนาจค้นหาและความรักด้วยอำนาจของทกฺขิซึ่งเป็นความรักที่มูลรากมาจากจากโมหะคือความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นว่า นั่นของเรา นั่นคือตัวตนของเรา เราเป็นผู้เห็น เราเป็นผู้ถูกกระทำ หรือเราเป็นผู้ถูกทอดทิ้ง โดยไม่ได้พิจารณาถึงข้อเท็จจริงว่า สิ่งดังกล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่เที่ยงแท้ถาวร ด้วยเหตุนี้จึงนำมาซึ่งความรุนแรงที่พร้อมที่จะประทุออกมาจากกายและวาจา จากความรักที่อิงกามราคะด้วยอำนาจค้นหาและทกฺขิซึ่งนั้นก็กลับกลายเป็นโทสะที่พร้อมที่จะทำร้ายคู่ปรับของตนเองตามแต่สถานการณ์จะเอื้ออำนวยเกิดขึ้น และเหตุปัจจัยทางด้านโทสะ ก็คือ การรู้ไม่เท่าทันอารมณ์ของตนเองโดยเฉพาะอารมณ์โทสะเพราะขาดสติหรือภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นจะมีทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ เช่น ความโกรธแค้น ตระหนี่ ห่วงสมบัติ หรือความหงุดหงิดรำคาญใจ ความอิจฉาริษยานั้นมีโทสะเป็นตัวผลักดันและโมหะเป็น

สมุฏฐาน ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การล่วงกุศลกรรมบถ มีการกล่าววาจาเท็จ ส่อเสียด คำหยาบ เพื่อเจ้อ หรือทำร้ายร่างกาย ตั้งแต่บอบช้ำจนกระทั่งถึงแก่ชีวิต เช่นกรณีตัวอย่างครอบครัวโหมสก เป็นต้น ส่วนความรุนแรงทางด้านโครงสร้างทางสังคม จัดเป็นความรุนแรงแบบแฝงเร้นหรือแบบไม่ต้องลงมือปฏิบัติการแต่อย่างใดแต่เป็นเพียงพื้นฐานและสนับสนุนความรุนแรงทางด้านร่างกายและจิตใจแบบลงไม้ลงมือ ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวทางด้านร่างกายและจิตใจแก้ไขได้ยากขึ้น อีกทั้งความรุนแรงในครอบครัวทางด้านโครงสร้างทางสังคมยังส่งผลเป็นความรุนแรงที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงทางกาย การใช้ความรุนแรงในครอบครัวอีกต่างหากด้วยเช่นเดียวกัน โดยเหตุปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางสังคมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่นำมาซึ่งความรุนแรงในครอบครัว มีอยู่ด้วยกัน ๒ ระบบ คือ ระบบปิตาธิปไตย และระบบวรรณะ ซึ่งตั้งข้อสังเกตได้จากกรณีตัวอย่างครอบครัวพระเจ้าพิมพิสาร วิฑูทกะ เป็นต้น

ผลที่เกิดจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีอยู่ด้วยกัน ๒ อย่าง คือ ผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผลที่เกิดขึ้นต่อระบบโครงสร้างทางสังคม ดังกล่าวมานี้ล้วนเป็นเหตุทำให้เกิดคุณค่าความเป็นมนุษย์มีการปิดกั้นการทำความดีของตนเอง และบั่นทอนความสงบสุขของครอบครัวหรือบุคคลอื่นในครอบครัว และนำมาซึ่งการปิดหนทาง การเจริญมรรคผลและนิพพาน โดยเฉพาะการกระทำอันตรัยกรรมมีการฆ่ามารดาบิดาเป็นต้นนั้นเป็นกรรมที่เข้าไปตรอนกุศลกรรมที่จะให้ผลในภพชาติปัจจุบัน และหลังจากละสังขารไปแล้วยังต้องเสวยวิบากกรรมในนรกภูมิอีกนานแสนนาน อีกทั้งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างทางสังคมทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคมและทำให้มีผลสะท้อนไปถึงระบบอื่น ๆ เช่น ระบบการเมืองที่มีความรุนแรง เช่น กรณีครอบครัว วิฑูทกะ เป็นต้น

๒) วิธีแก้ปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า (๑) การแก้ปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวทางด้านร่างกายและจิตใจมี ๓ วิธี คือ ประพฤติตนอยู่ในศีลเพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาไม่ให้ล่วงกุศลกรรมบถ ประพฤติตนอยู่ในธรรมเพื่ออบรมจิตใจให้เกิดความเมตตาให้อภัยต่อเพื่อนมนุษย์ และคิดช่วยเหลือสงสารผู้อื่นเมื่อเห็นผู้อื่นตกอยู่ในสภาพที่ลำบาก และพลอยยินดีเพื่อผู้อื่นประสบกับลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และประการสุดท้ายเจริญอุเบกขาเพื่อให้เกิดการฝึกฝนตนเองให้วางตนเป็นกลางมีความยุติธรรมปราศจากอคติ ๔ ซึ่งจากการเจริญพรหมวิหารนี้ก็นำมาซึ่งการเจริญธรรมอื่น ๆ เช่น สังคหวัตถุ ๔ ฌราวาสธรรม ๔ (๒) การแก้ปัญหาคือความรุนแรงในครอบครัวทางด้านโครงสร้างทางสังคมซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๔ อย่างคือ ทางด้านสังคม โดยเน้นให้มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและมีความรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นหลัก เพราะครอบครัวคือชะตาของสังคมซึ่งไม่ใช่แค่ชีวิตของคนภายในเริ่มแต่สามีภรรยาและบุตรเท่านั้น แต่ครอบครัวเป็นสังคมย่อยหรือเป็นฐานของสังคม

สังคมทั้งหมดมาจากครอบครัว ถ้าแต่ละครอบครัวดีแล้ว สังคมก็จะดี ถ้าต้องการให้สังคม ประเทศชาติเจริญมั่นคงมีความร่มเย็นเป็นสุขก็ทำได้โดยทำครอบครัวแต่ละครอบครัวให้ดี โดยเฉพาะเมื่อเป็นบิดา มารดา เพราะเป็นผู้ที่สร้างโลก คือ สังคมมนุษย์ โลกของมนุษย์ก็คือ สังคมมนุษย์นั่นเอง โลกคือ สังคมมนุษย์นั่นก็เกิดจากการสร้างของมนุษย์ มนุษย์ที่ดีก็จะสร้างโลกที่ดี สร้างสังคมที่ดี สังคมที่ดีมาจากครอบครัวที่ดีตลอดถึงการรู้จักเสวนากับคนดี ทางด้าน เศรษฐกิจ มีการเว้นจากมิถิลาอาชีพหั้นมาประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นสัมมาอาชีพและหลักเลี้ยง หนทางทางยังคนให้เสื่อมก็อบายมุข และรู้จักการดำเนินโดยสุจริตและปัญญา รู้จักการบริโภค ทรัพย์ รู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ ด้วยหลักสันโดษตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และทางด้านการ ศึกษา ด้วยการปรับความเข้าใจให้ตรงกัน (ทฤษฎีสัมมัญญา) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ เรื่องตถาคตโพธิสัทธา เป็นเบื้องต้นสมาชิกในครอบครัวต้องตระหนักถึงความสำคัญที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิและปัญญา เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตเป็นไปในเส้นทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน

ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีอยู่ด้วยกัน ๒ อย่าง คือ ผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองทำให้ตนเองได้รับความสุขความเจริญในโลกนี้และโลกหน้า ทำให้ตนเองปราศจาก เภรภัยจากผู้อื่นและทำให้บรรลุมรรคผลนิพพาน ส่วนผลที่เกิดต่อระบบโครงสร้างทางสังคม ทำให้ เกิดความเสมอภาคทางสังคม ทำให้สมาชิกในสังคมเกิดจิตสำนึกในความรับผิดชอบ และมีความ ชัดเจนในบทบาทและหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว สังคมมากขึ้น เข้าใจหลักในการประกอบอาชีพที่ สุจริตเป็นสัมมาอาชีพเพื่อที่จะให้ทุกคนมีสภาพความใกล้เคียงกันในฐานะทางเศรษฐกิจมีการ กระจายรายได้ที่เป็นธรรม มิให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นทางสังคมมากนักที่เรียกว่า ความเสมอ ภาคทางเศรษฐกิจ และทางด้านการศึกษา ทำให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจถึงหลักการสร้างความ เชื่อพื้นฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเป็นสัมมาทฤษฎี สัมมาสังกัปปะในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ให้ดียิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ทำให้ทราบถึงความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวเกิดจากสาเหตุ ๒ ประการคือ สาเหตุ ภายในคือ กิเลส มีราคะโทสะโดยมีโมหะเป็นสมุฏฐานของความรุนแรงเป็นตัวขับเคลื่อนอยู่ ภายใน ส่วนสาเหตุภายนอกคือ บริบททางสังคมมีระบบปิตาธิปไตยและระบบวรรณะเป็นตัวเสริม ก่อให้เกิดอัตรา ยึดมั่นถือมั่นความเป็นตัวตนมากยิ่งขึ้น โดยมีวิธีแก้ปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์อยู่ด้วยกัน ๒ วิธี คือ แก้ปัญหาที่ต้นเหตุภายใน ได้แก่ การประพฤติ ตนอยู่ในศีล ประพฤติตนอยู่ในธรรม การพัฒนาจิตโดยวิธีคิดแบบพุทธธรรม และแก้ที่ปลายเหตุ โดยการแก้ปัญหาทางด้านโครงสร้างทางสังคมด้วยการตระหนักว่า คนจะดีหรือชั่ว สูงหรือต่ำด้อย

ไม่ได้อยู่อาศัยชั้นวรรณะ เพศ แต่อยู่ที่กรรม คือ การกระทำของตนเองเป็นตัวกำหนดเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษากการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นทำการศึกษาถึง ความเป็นมาของการกำเนิดครอบครัวในทั่วไป และทัศนะพระพุทธศาสนา สาเหตุของปัญหา ผลของการแก้ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา ผลของการแก้ปัญหาความรุนแรงทางด้านร่างกายและจิตใจและโครงสร้างทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการวิจัยนี้สามารถศึกษาต่อยอดประเด็นนี้เพิ่มเติมได้ดังนี้

๑. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
๒. การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้คนกลางในการไกล่เกลี่ย
๓. กระบวนการใช้หลักธรรม ๔ เพื่อปรับใช้เป็นศิลปะแห่งชีวิตการครองรักครองเรือนให้มีประสิทธิภาพ
๔. วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงที่จะบังเกิดขึ้นจากบริบททางสังคม